

CUMHURİYET, OSMANLI'DAN NASIL BİR HALK DEVRALDI?

Aydınlık Gazetesi, 29 Ekim 2018

Yıldırım Koç

Atatürk'ün önderliğindeki milli demokratik devrimimizin çok kısa bir süre içinde nasıl bir mucize gerçekleştirdiğini hatırlatabilmek için, ünlü yazar Şevket Süreyya Aydemir'in anılarının kısa bir bölümünü aktaracağım.

Şevket Süreyya Aydemir'in ağabeyi Aralık 1914'te Sarıkamış'ta şehit olur. Şevket Süreyya da, eğitimini bırakarak, 1915 yılı sonlarında yedeksubay olarak orduya katılır. 1916 yılında Osmanlı ordusundaki erlere eğitim yaptırmaktadır.

DİNİ BİLGİLERİ YOK

"Bizim bu makineli bölüğünde, İstanbullu bir başçavuştan başka okuma yazma bilen hiç kimse yoktu. Daha ilk derste belli oldu ki, bu bölükte, hangi dinden olduğumuzu doğru dürüst ve kati olarak bilen kimse de yoktur.

"Derse başlarken İstanbullu başçavuşa dersi sadece dinlemesini, sual ve cevaplara katılmamasını söyledim. Sonra da askerlere: Bizim dinimiz nedir? Biz hangi dindeniz? dedim. Hepsi birden: Elhamdü-İllâh Müslümanız, diye cevap vereceklerini sanıyordum. Fakat öyle olmadı. Cevaplar birbirine karıştı. Kimisi, 'İmam-ı âzam dinindeniz,' dedi. Kimisi 'Hazreti Ali dinindeniz,' dedi. Kimisi de hiçbir din tâyin edemedi. Arada: 'İslamız' diyenler de çıktı ama; Peygamberimiz kimdir? deyince, onlar da puslayı şaşırttılar. Akla gelmez peygamber isimleri ortaya atıldı. Hatta bir tanesi, 'Peygamberimiz Enver paşadır,' dedi. İçlerinden peygamberimizin adını duymuş olan birkaç tanesine de: Peygamberimiz sağ mı? Ölü mü? deyince iş tekrar çatallaştı. Herkes ağzına kolay gelen cevabı veriyordu. Bir kısmı sağ, bir kısmı ölüdür tarafını tuttu. Fakat birisinin kuvvetle konuştuğunu, yahut bir tarafın daha ağır bastığını görünce, diğer tarafın da kolayca hemen o tarafa kaydığı görülüyordu.

"Peygamberimiz sağdır diyenlere: O halde peygamber hangi şehirde oturur? diye sordum. Cevaplar tekrar karıştı. Onu İstanbul'da, Şam'da yahut Mekke'de yaşatanlar oldu. Hiçbir yer tayin edemeyenler daha çoktu.

"Peygamber ölmüştür diyenlere de: Peygamberimiz ne kadar zaman evvel öldü? denildiği zaman bu sefer onlar şaşırdılar. Yüz sene evvel, beş yüz sene evvel, bin sene evvel diye gelişi güzel cevap verenler oluyordu. Fakat çoğu, hiçbir vakit tayin edemiyorlardı.

"Dinimizin adı ve peygamberimiz bilinmeyince de din ahkâmını ve ibadetleri doğru dürüst bilen hiç kimse çıkmadı. Ezan dinlemişlerdi. Fakat ezan okumayı bilen yoktu. Namaz kılan bir iki kişi çıktı. Fakat onların da hiçbiri namaz surelerini yanlışsız okuyamadılar ve daha garibi niçin namaz kıldıklarını bir türlü anlatamadılar.

TÜRKLÜĞÜ VE VATANI DA BİLMİYORLAR

"İlk ders beni şaşırtmıştı. Bu bölük, o zamanki milletin bir parçasıydı. Hepsi de Anadolu köylüleriydiler. Biz Anadolu köylüsünü dindar ve mutaassıp bilirdik. Halbuki bu gördüklerim sadece cahildi.

"Fakat asıl şaşkınlığım ikinci derste oldu. Daha ilk sual ve cevaplardan anlaşıldı ki, bu askerler, yalnız hangi dinden olduklarını değil, hangi milletten olduklarını da bilmiyorlardı.

"Biz hangi milletteniz? Deyince her kafadan bir ses çıktı. Biz Türk değil miyiz? deyince de hemen Estağfrullah! diye karşılık verdiler. Türklüğü kabul etmiyorlardı. Halbuki biz Türktük. Bu ordu Türk ordusu idi ve Türklük için savaşıyorduk. (...)

"Hele iş vatan bahsine dönünce büsbütün karıştı. Kısacası, vatanımızın neresi olduğunu bilen yoktu. Yahut da bütün bilgileri, müphem, köksüz, şekilsiz ve yanlıştı."

(Şevket Süreyya Aydemir, **Suyu Arayan Adam**, Öz Yay., Ankara, 1959, s.111-114)

1916 yılında mutlaka herkes böyle değildi; ancak bu gözlemler genel durumun önemli bir bölümünü de yansıtmaktadır.

“Etrak-ı bi-idrak” denilen bu kitleden çağdaş bir Türk milleti yaratan Atatürk’ü ve arkadaşlarını bir kez daha hayranlıkla ve saygıyla anıyorum.